

Generarea unor variabile particulare

Curs 8

December 9, 2020

Validarea generatorilor

Se verifică faptul că algoritmul de generare produce valori de selecție ale variabilei aleatoare care se dorește a fi generată.

Acest lucru se poate face prin verificarea ipotezei statistice de concordanță:

$$H : X \sim F(x)$$

pe baza unei selecții $X_1, X_2, \dots, X_n$ cu n suficient de mare, produse de algoritmul de generare.

Repartiția empirică (sau de selecție) ar trebui să se “asemene” cu repartiția teoretică $F(x) \Rightarrow$ este necesară construcția histogramei rezultate din valorile de selecție $X_1, X_2, \dots, X_n$.

Construcția unei histograme

Pentru a construi o histogramă atunci când se cunosc valorile de selecție $X_1, X_2, \dots, X_n$ se aplică următorul algoritm:

Algoritm Histograma1

Intrare: $X_1, X_2, \dots, X_n$;

P1: Se determină $m = \min\{X_1, X_2, \dots, X_n\}$ și

$M = \max\{X_1, X_2, \dots, X_n\}$, adică intervalul de variație $[m, M]$;

P2: Se alege k (se recomandă $15 \leq k \leq 40$) reprezentând numărul de intervale ale histogramei;

P3: Se împarte intervalul $[m, M]$ în k intervale $I_i = [a_{i-1}, a_i)$ de lungimi egale, cu $1 \leq i \leq k$, $a_0 = m$, $a_k = M$;

P4: Se determină $f_i = \text{nr. valorilor de selecție din intervalul } I_i$, $1 \leq i \leq k$, adică frecvențele absolute.

P5: Pentru $i = 1, 2, \dots, k$ se determină frecvențele relative $r_i = \frac{f_i}{n}$

Ieșire: Frecvențele relative $r_1, r_2, \dots, r_k$.

Prin urmare repartiția empirică obținută este:

$$\begin{pmatrix} l_1 & l_2 & \dots & l_k \\ r_1 & r_2 & \dots & r_k \end{pmatrix} \quad (1)$$

Folosind (10), o histogramă se poate reprezenta grafic astfel: se consideră în plan un sistem de axe xOy , pe axa Ox se marchează intervalele l_i , $1 \leq i \leq k$ și se construiesc dreptunghiuri care au ca bază intervalele l_i și ca înălțime frecvențele relative r_i , $1 \leq i \leq k$.

Implementarea algoritmului Histograma1 creează anumite probleme pentru că determinarea valorilor m și M și apoi construirea intervalelor l_i și calcularea frecvențelor f_i implică memorarea selecției sau repetarea simulării selecției folosind aceeași sămânță a generatorului, acest lucru însemnând consum de memorie sau de timp de calcul.

Idei pentru construcția eficientă a histogramei:

- ▶ Generăm mai întâi $n_1 \ll n$ valori de selecție $X_1, X_2, \dots, X_{n_1}$ pe care le memorăm;
- ▶ Determinăm $a_1 = \min\{X_1, X_2, \dots, X_{n_1}\}$,
 $a_{k-1} = \max\{X_1, X_2, \dots, X_{n_1}\}$, $a_0 = a_1$, $a_k = a_{k-1}$;

- ▶ Se consideră

$$h = \frac{a_{k-1} - a_1}{k - 2}$$

și $a_i = a_{i-1} + h$, $i = 2, 3, \dots, k - 1$.

- ▶ Se iau $f_1 = 0$, $f_k = 0$ și se determină $f_2, f_3, \dots, f_{k-1}$ numărul de valori X_i cu $1 \leq i \leq n_1$ din intervalele $I_2, I_3, \dots, I_{k-1}$.
- ▶ Se simulează celelalte $n - n_1$ valori de selecție. Fie X o astfel de valoare, atunci:
  - ▶ Dacă $X < a_1$ atunci $a_0 = \min\{a_0, X\}$, $f_1 = f_1 + 1$;
  - ▶ Dacă $X > a_{k-1}$ atunci $a_k = \max\{a_k, X\}$, $f_k = f_k + 1$;

- Dacă $X \in [a_1, a_{k-1}]$ atunci

$$j := \left\lfloor \frac{X - a_1}{h} \right\rfloor + 2, \quad f_j := f_j + 1$$

Observăm că această construcție produce $k - 2$ intervale egale și două intervale I_1 și I_k de lungimi oarecare. Algoritmul rezultat astfel este:

Algoritm Histograma2

Intrare: n, n_1, k ;

P1: Pentru $i = 1, 2, \dots, k$ $f[j] := 0$;

P2: Pentru $i = 1, 2, \dots, n_1$ se generează X , $x[i] := X$;

P3: Se determină $a[1] := \min\{x[1], x[2], \dots, x[n_1]\}$,

$a_{k-1} = \max\{x[1], x[2], \dots, x[n_1]\}$, $h = (a[k-1] - a[1]) / (k - 2)$;

P4: Pentru $i = 1, 2, \dots, n_1$, $j := \text{trunc}((x[i] - a[1]) / h) + 2$,
 $f[j] := f[j] + 1$;

P5: $a[0] := a[1]$, $a[k] := a[k-1]$;

P6: Pentru $i = 1, 2, \dots, n - n_1$ execută

- ▶ Se generează X ;
- ▶ Dacă $a[1] \leq X \leq a[k - 1]$ atunci $j = \text{trunc} \left(\frac{X - a[1]}{h} \right) + 2$,
 $f[j] := f[j] + 1$;
- ▶ Dacă $X < a[1]$ atunci $a[0] := \min\{a[0], X\}$, $f[1] := f[1] + 1$;
- ▶ Dacă $X > a[k - 1]$ atunci $a[k] := \max\{a[k], X\}$,
 $f[k] := f[k] + 1$;

leșire: Frecvențele $f[1], f[2], \dots, f[k]$.

Validarea generatorilor

1. Validarea cu histogramă și test de concordanță

Construcția histogramei $\Rightarrow$ obținerea frecvențelor absolute $f_1, f_2, \dots, f_k$ pentru fiecare interval de frecvență $[a_0, a_1), [a_1, a_2), \dots, [a_{k-a}, a_k)$. Pentru a valida generatorul se poate aplica testul de concordanță χ^2 pentru verificarea ipotezei:

$$H : X \sim F(x). \quad (2)$$

- Se calculează probabilitățile:

$$p_1 = F(a_1)$$

$$p_i = F(a_i) - F(a_{i-1}), \quad 2 \leq i \leq k-2$$

$$p_k = 1 - F(a_{k-1})$$

- Se calculează

$$\sum_{j=1}^k \frac{(f_j - np_j)^2}{np_j} \quad (3)$$

unde n reprezintă numărul de valori generate. S-a demonstrat că valoarea obținută în (2) ar trebui să fie valoarea unei variabile aleatoare χ^2 cu $k-1$ grade de libertate.

- Fiind dat riscul de genul I, α (o probabilitate apropiată de 0), se determină din tabele valoarea $\chi_{k-1,\alpha}^2$ numită α -cuantilă superioară, astfel încât dacă X este o variabilă aleatoare χ^2 cu $k-1$ grade de libertate, atunci este verificată condiția

$$P(X > \chi_{k-1,\alpha}^2) = \alpha$$

adică probabilitatea de a avea $X > \chi_{k-1,\alpha}^2$ este foarte mică.

- Ipoteza H se acceptă dacă valoarea dată de (2) este mai mică decât $\chi_{k-1,\alpha}^2$ (înseamnă că valoarea calculată poate fi valoarea unei variabile χ^2 cu $k - 1$). Altfel, ipoteza H este respinsă.

2. Validarea cu medie și dispersie

Presupunem că pentru variabila aleatoare X , ale cărei valori au fost generate printr-un algoritm de generare, sunt cunoscute media teoretică și dispersia teoretică:

$$E[X] = m \quad Var[X] = \sigma^2$$

Cu ajutorul valorilor $X_1, X_2, \dots, X_n$ obținute din algoritmul de simulare se calculează media empirică de selecție și dispersia empirică de selecție:

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{n}, \quad s^2 = \frac{\sum_{i=1}^n X_i^2}{n} - \bar{X}^2.$$

Generatorul este considerat bun dacă pentru n destul de mare ($n > 1000$) valorile mediei $\bar{X}$ și ale dispersiei s^2 sunt apropiate de m și σ^2 ca o consecință a *legii numerelor mari*.